

MUJALKERIBE E ČHAVENGORO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR

Informativnikano materiali e dajenge thaj dadenge ki polokheste te pendžaren o išaretia thaj te mujalkeren lengere čhave ma te oven viktimia taro kinobikinibe manušencar

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

Имплементирано
од Советот на Европа

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА - БУРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
MINISTERIA E SHKENCET DHE SHKENCEN - BUREAU E ZVILLOMIT TE SHKENCIT
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE - BUREAU FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION

Programakoro ofisi tar Evropakoro konsili ko Skopje,
Bizniseskoro centari Soravia
Filip Vtori Makedonski 3,
1000 Skopje
tel.: +38923100 333

Website: <http://horizontal-facility-eu.coe.int>
E-mail: horizontal.facility@coe.int
Facebook@[jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)
Twitter@[CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

Mukli si kotorengi reprodukcija (katar 500 lafija), salde baš komercijanikane resarina, sa džikote ikerela pe e tekstesko integriteti, o ikaldo kotor na istemalkerela pe avri katar o konteksti, na dela pe nasahne informacie ja generalnikane na čivela pe o drabarutno ko došalo drom ko vjavahari katar natura, astaribe thaj tekteskoro saikeribe. Sakana si zaruri te vakjerel pe e teksteski haing ko akava čhani, „© Evropako Konsilij, berš ikalibasko“. Sa o javera rodipa phandle e reprodukcijasa/sahni translacija ja kotora katar o dokumenti, zaruri si te bičalen pe dži ko Direktori baš komunikacija, Evropakoro Konsilij, novembro 2021(-67075 Strasbourg Cedex ja publishing@coe.int).

© Evropakoro Konsilij novembro 2021. Sa o nijamija si ikerde. E istemalkeribaskere nijamija si ki Evropakiri Unija telo ulavde šartija.

*Akava inkali si kerdo finansijakere arkasa katar Evropakiri Unija thaj Evropako Konsilij.
O stavija vakjerde akate ki nisavi čipota našti te oven sikavibe katar oficijalnikano gndipe katar savi te si rig.*

O kinobikinibe manušencar si globalnikano problemi kova kvalifikuinela pe sar došalipaskoro akti. Sebepe so kerela pe lafi baši viktimengoro halainkeribe, o kinobikinibe manušencar gndinela pe sar pharo čhani taro phagipe o fundavne manušikne hakaja, sar so si o hako ko dživdipe, ko integriteti, ko digniteti, ko tromalipe, ki tromali alusarin thaj phiribe thaj aver hakaja. Sakova šaj te ovel viktimi taro kinobikinibe manušencar: čhave, romnja, roma bi dikhindor lengere berša, edukacia, darhi, raštralipe, dini ja etnikano prperibe.

*Teli „čhavo“ haljovela pe sakova dženo kova si potikno taro 18 berša aso definicia tari Uniime naciengiri Konvencia baši čhavengere hakaja thaj i Evropakere konsileskiri Konvencia baši mujalkeribe o kinobikinibe manušenca.

E čhavengoro kinobikinibe manušencar haljovkerela eksploatacia thaj bilačo istemalkeribe e čhaven kolea čhivela pe teli rumibaskoro šajdipe lengoro fizikano thaj psihikano sastipe thaj šukarhali, sar thaj lengoro avutno zuraribe thaj edukacia. Organizirinela pe telal upridikhin ja kontrola taro džene kolen si nesavo materialnikano ja aver kjari odolestar.

I eksploatacia si šerutni resarin taro kinobikinibe manušencar. Odova haljovkerela: sesavo čhani seksualnikani eksploatacia, pornografia, zorjardi buti, kherutno izmeti, halainluko ja praktike sar so si halainluko, zorea prandibe, mujalkanunikano adoptiribe, mangipe devleske, leibe organia.

O kinobikinutne manuŝencar bilaĉe istemalkerena e ĉhaveskoro biarakhutnipe. O ĉhave ŝaj te oven kinobikinide pe phuvjate (andurno kinobikinibe manuŝencar), sar thaj avere phuvjate (transnacionalnikano kinobikinibe manuŝencar).

I buĵakiri eksploatacia thaj i seksualnikani eksploatacia si o duj majbutdromengere ĉhania taro kinobikinibe manuŝencar.

E ĉhavengiri buĵakiri eksploatacia thaj i seksualnikani eksploatacia ŝaj te gndinen pe sar majpharo ĉhani phagipe taro ĉhavengere hakaja kola mukena hor hrnevakteskere thaj lungevakteskere palunipa pali fizikano sastipe, psihikano zuraribe thaj psihosocialnikano ŝukarhali ko ĉhave.

I buĵakiri eksploatacia thaj i seksualnikani eksploatacia haljovkerela istemalkeribe takati ja daravkeriba mujal o ĉhave ja istemalkeribe o hali tari pakjiv ja athinalipe e ĉhavengoro kori nekoja trinto rig.

- I seksualnikani eksploatacia haljovkerela ĉhavengoro istemalkeribe baŝi prostitucia, keribe pornografikane materialia ja pornografikano leibe than.

- I buĵakiri eksploatacia haljovkerela ĉhavengoro istemalkeribe baŝo keribe kherutne buĵka kola nane adekvatna baŝo lende, baŝi fabrikakiri buti, baŝi tamiribaskiri buti ja nesavi aver dar buti.

I buĵakiri eksploatacia thaj i seksualnikani eksploatacia cidljarena e ĉhaven taro lengoro ĉhavoriĉpe thaj adekvatno edukacia thaj doŝakerena len ko dŝivdiĉpe ko ĉorolipe thaj subordinacia.

SAR ŠAJ O ČHAVE TE OVEN VIKTIMIA?

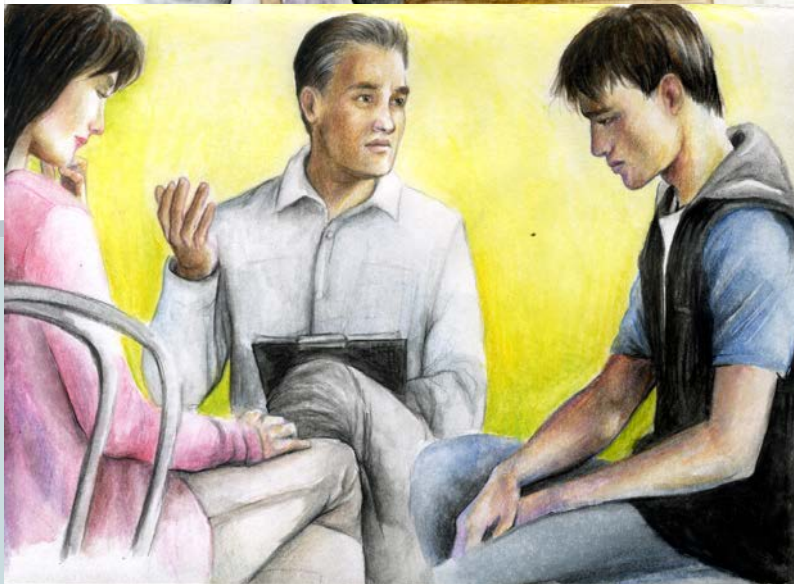
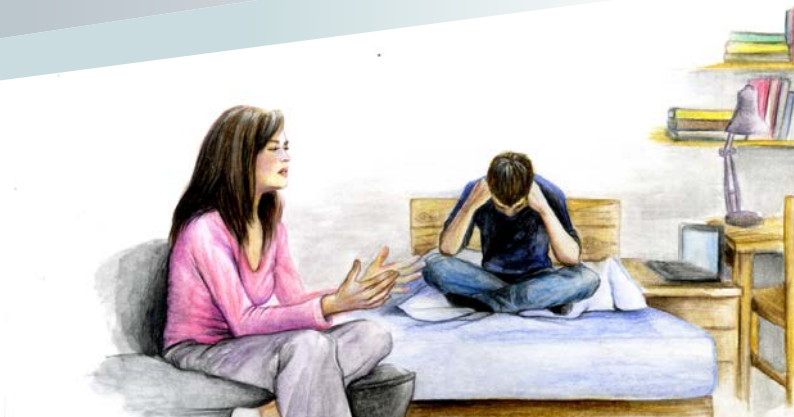
O čhave šaj te oven hovavde, atrakuime hovavne pakjivencar bašo majšukar dživdipe, te oven kidnapirime thaj zorjarde te keren buti ja te oven seksualnikane bilače istemalkerde.

SO KAMLA PE TE DŽANEN KI TUMARO ČHAVO MA TE OVEL VIKTIMI TARO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR?

Džikobor notikergjen:

Iraniba ko čhaveskoro vjavaharibe, sar so si:

- nakhibe taro biadžikerdo mudro ovibe ko butsikavdo baro hošibe
- bitipikano vjavaharibe baše čhaveskere berša
- našalibe interesi baši sikljovni, amala, aktivipa
- butdroma geči resibe ki sikljovni ja bidžaibe ki sikljovni
- sikavena pe pharipa ko sikljovibe ja si le bilače notia
- na hramonela po kherutno savali
- nikaste na pakjala (našalela pi pakjiv thaj tumende)
- našti te kerel ja ikerel amalikane relacie pe jekajekberšalencar
- si ole love so na lelja tumendar
- ikljola kheraldan thaj iranela pe khere ko geči saatia
- amalinea pophure manušencar kolen na pendžarena

- telo asari si taro pophure manuša
- na dela džovapia ko pučiba ja dela džovapi bičačutne informacienar
- sikavela pašibe kori rizikano, darutno ja bikanunikano vjavaharibe
- sikavela čelalipaskoro vjavaharibe

Džikobor notikergjen:

- butdromeskere šereskere dukha, dukha ko vogi
- išaretia taro lungevakteskoro fizikano khindipe
- išaretia taro fizikano bilačo istemalkeribe (puknja, modrice ko badan) baši kolende nane le haljovkeribe
- o čhavo si darutno, šašrdime, holjame, but ladžutno, deprimirime
- e čhaveste si oscilacie ko ikeribe sama – I sama džala leske avere rigate
- o čhavo našela taro lafikeribe
- e čhave si hasardi dikhin, dezorientirime si ko than thaj vakti

Džikobor notikergjen kaj tumaro čhavo:

- Nakhavela lungu vakti ko kompjuteri ja telefoni
- Istemalkerela socialnikane drakhina šubelime saikerinencar

- Butdroma lafikerela čorjale ko telefoni, a kana ka pučen kasar kerela lafi, hovavela tumen
- Ulavela mesažia, fotografie bipendžardencar, šubelime dženenar
- Ikljola jabandžencar, bipendžarde dženenar ja čhave avena tumende khere
- Urjavela pe biadekvatno

DŽIKOBOR NOTIKERGJEN NESAVO TAR AKALA IŠARETIA:

Lafikeren e čhavea. Te na manglja te lafikerel ja vakerela aver bukja (zaruri si te sikljol, khindo si t.a.) palemkeren tumaro rodipe thaj pakjiv den ole kaj šaj te vakerel tumencar. Džikobor na ulo khanči, lafikeren e sikavnencar, sasljarne, socialnikane bukjarnea. Gndinen strategia sar te den arka e čhaveske.

Džikobor gndinena kaj si išaretia kola sikavena kaj o čhavo si ki daruni situacia thaj šaj te ovel viktimi taro čhavengoro kinobikinibe manušencar, sigate haberiden e policiake thaj konsultirinen tumen e servisencar bašo čhavengoro protektiribe.

Ko akava čhani, barabarutne takatencar ka den arka tumare čhaveske thaj ka arakhen ole ma te ovel viktimi taro kinobikinibe manušencar.

Programakoro ofisi tar Evropakoro konsili ko Skopje,
Bizniseskoro centari Soravia
Filip Vtori Makedonski 3,
1000 Skopje
tel.: +38923100 333

Website: <http://horizontal-facility-eu.coe.int>
E-mail: horizontal.facility@coe.int
Facebook@jp.horizontal.facility
[Twitter@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

O Evropakoro konsili si lideri organizacia baše manuškane hakaja ko kontinenti. Saikerdi si tare 47 phuvja džene saikerindor sa e džene tar Evropakiri unia. Sa o phuvja džene ko Evropakoro konsili hramovinkergje I Evropakiri konvencia baše manuškane hakaja, phanolafi kerdo te arakhel o manuškane hakaja, I demokratia thaj e kanuneskere regulative. O Evropakoro adalati baše manuškane hakaja upridikhela o ikeribe ko čačipe tari Konvencia ko phuvja džene.

www.coe.int

O phuvja džene ki Evropakiri unia angje decizia te phanden maškar peste pe džanlipa, resursia thaj jazie. Barabar, ola tamiringje zona bašo stabiliteti, demokratia thaj ikeripaskoro zuraribe arakhindor o kulturnikano turlipe, tolerancia thaj individualnikane tromalipa. I Evropakiri unia si obligime te ulavela o bukja so kamijabikerela thaj o moldipa e phuvjencar thaj manušencar avrijal taro lakere simantre.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

Имплементирано
од Советот на Европа

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА - БУРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCES - BUREAU E ZVILLIMIT TE ARSIMIT
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE - BUREAU FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION

Akava inkali si kerdo finansijakere arkasa katar Evropakiri Unija thaj Evropako Konsilij.
O stavija vakjerde akate ki nisavi čipota našti te oven sikavibe katar oficijalnikano gndipe katar savi te si rig.